

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

આસામ રાજ્ય અને અન્ય

વિરુદ્ધ

શ્રી કનક ચંદ્ર દત્તા

૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૬

[કે. સુબ્બા રાવ, સી. જે., એમ. હિદાયતુલ્લા, એસ. એમ. સિકરી, આર. એસ.

બચાવત અને રઘુબર દયાળ, જે. જે.]

ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦, અનુચ્છેદ-૩૧૧ (૨)-આસામ ખીણમાં મૌઝાદાર સિવિલ પોસ્ટ , જે નાગરિક હોદ્દાનો ધારક કલમના રક્ષણ માટે હકદાર હોય.

પ્રતિવાદી, જે આસામ ખીણમાં મૌઝાદાર હતો, તેને બંધારણની અનુચ્છેદ ૩૧૧ (૨) ની જોગવાઈઓનું પાલન કર્યા વિના પદ પરથી બરતરફ કરવામાં

આવ્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતમાં તેમની રિટ અરજીને આ આધાર પર મંજૂરી આપવામાં આવી હતી કે તેઓ આસામ રાજ્ય હેઠળ નાગરિક હોદ્દો ધરાવતા હતા અને કલમના રક્ષણ માટે હકદાર હતા.

રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલમાં, ઠરાવ્યું:

ભરતી, રોજગાર અને કાર્યોની વ્યવસ્થાના પ્રકાશમાં, મૌઝાદાર એ એક સેવક છે અને રાજ્ય હેઠળ નાગરિક હોદ્દાનો ધારક છે, જે કલમના રક્ષણ માટે હકદાર છે.સિવિલ પોસ્ટનો અર્થ એ છે કે સંરક્ષણ સાથે અને નિયમિત સિવિલ સેવાઓની બહાર જોડાયેલ ન હોય તેવી પોસ્ટ.તે એક કાર્યાલય અથવા પદ છે જેની સાથે રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં ફરજો જોડાયેલી હોય છે.તે રાજ્યના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ છે પરંતુ તેમાં "પગારનો ચોક્કસ દર" હોવો જરૂરી નથી અને તેમાં માત્ર અંશકાલિક રોજગાર સામેલ હોઈ શકે છે.આ પદ ધરાવતી વ્યક્તિ એ રાજ્ય હેઠળ સેવા આપતી અથવા કાર્યરત વ્યક્તિ છે.રાજ્ય અને તેના હેઠળ હોદ્દો ધરાવતી વ્યક્તિ વચ્ચેના માલિક અને નોકરના સંબંધનું અસ્તિત્વ, હોદ્દાના ધારકની પસંદગી અને નિમણૂક કરવાના રાજ્યના અધિકાર, તેને સસ્પેન્ડ અને બરતરફ કરવાના તેના અધિકાર દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે., તેના કામ કરવાની રીત અને પદ્ધતિને નિયંત્રિત કરવાનો અને તેના દ્વારા તેના વેતન અથવા મહેનતાણાની ચૂકવણી કરવાનો તેનો અધિકાર છે.આવા સંબંધની સ્થાપના અન્ય સંજોગો સાથે જોડાણમાં આ બધા અથવા કેટલાક સંકેતોની

હાજરી દ્વારા થઈ શકે છે, અને દરેક કિસ્સામાં તેનું અસ્તિત્વ એ હકીકતનો પ્રશ્ન છે. [૬૮૨ G, H; ૬૮૩ A, B, H]

આસામ ખીણમાં પ્રવર્તમાન મહેસૂલ એકત્રીકરણની મૌઝાદારી પ્રણાલી હેઠળ, મૌઝાનો મહેસૂલ ચાર્જ અને તેની સમગ્ર આવકની જવાબદારી, પ્રથમ વખતમાં, મૌઝાદાર પાસે રહે છે. મૂળરૂપે તેઓ મહેસૂલ ખેડૂત અને સ્વતંત્ર ઠેકેદાર હોઈ શકે છે પરંતુ હાલની વ્યવસ્થા હેઠળ તેઓ નાયબ કમિશનરની દેખરેખ અને નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરતા ગૌણ જાહેર સેવક છે. તેઓ એક મહેસૂલ અધિકારી અને સરકારની સોંપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતા પદેન સહાયક સમાધાન અધિકારી છે, અને રાજ્ય પાસે તેમની પસંદગી અને નિમણૂક કરવાની સત્તા અને અધિકાર છે અને તેમને સસ્પેન્ડ અને બરતરફ કરવાની સત્તા છે. ભલે તે પૂર્ણ-સમયનો કર્મચારી ન હોય અને મહેનતાણું તરીકે તેના સંગ્રહ પર કમિશન મેળવે અને કેટલીકવાર પગાર મેળવે, તેમ છતાં તે વહીવટીતંત્રની મહેસૂલ બાજુએ હોદ્દો ધરાવે છે, જેની સાથે રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં ચોક્કસ અને ભારે ફરજો જોડાયેલી હોય છે. [૬૮૩ ઈ-જી]

વેંકટ સ્વામી વિરુદ્ધ પોસ્ટ ઓફિસના સુપ્રિટેન્ડન્ટ, એઆઈઆર-૧૯૫૭-ઓરિસા-૧૧૨ માં અવલોકનો કે પાર્ટ-ટાઇમ કર્મચારી સિવિલ પોસ્ટનો ધારક ન હોઈ શકે.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડીક્શન:

સિવિલ અપીલ નં.૨૫૪/૧૯૬૪

સિવિલ રૂલ નં.૩૮૭/૧૯૬૨ માં આસામ અને નાગાલેન્ડ હાઈકોર્ટના
૧૩ ઓગસ્ટ, ૧૯૬૩ના ચુકાદા અને આદેશ સામે વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ.

અપીલકર્તા વતી સોલિસિટર-જનરલ એસ. વી. ગુપ્તા અને નૌનીત લાલ.

પ્રતિવાદી માટે કે. આર. ચૌધરી.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ બચાવત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

આ અપીલ એ પ્રશ્ન ઉઠાવે છે કે શું આસામ ખીણમાં મૌઝાદાર આસામ
રાજ્ય હેઠળ નાગરિક પદ ધરાવે છે, અને બંધારણની અનુચ્છેદ - ૩૧૧ (૨) ના
રક્ષણ માટે હકદાર છે.૪ માર્ચ, ૧૯૩૯ના રોજ પ્રતિવાદી કનક ચંદ્ર દત્તાને
લખીમપુર જિલ્લાના દિબ્રુગઢ પેટાવિભાગમાં મંકોટા મોન્ઝાના મૌઝાદાર તરીકે
નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.તેમના પિતા પણ તેમના મૃત્યુ પહેલાં ૧૮૮૫ થી
૧૯૩૮ સુધી લગભગ ૫૨ વર્ષ સુધી મંકોટા મોન્ઝાના મૌઝાદાર હતા.ડેપ્યુટી
કમિશનર, લખીમપુરના આદેશ હેઠળ, પ્રતિવાદીને ૨૨ ઓગસ્ટ, ૧૯૪૯ના રોજ

સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યો હતો અને ૪ જુલાઈ, ૧૯૬૨ના રોજ મૌઝાદારના કાર્યાલયમાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યો હતો.આ સામાન્ય બાબત છે કે બંધારણની અનુચ્છેદ-૩૧૧ (૨) ની જોગવાઈઓનું પાલન કર્યા વિના આ પદ પરથી બરતરફી કરવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ અરજી પર આસામ હાઈકોર્ટે બરતરફીનો આદેશ રદ કર્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે પ્રતિવાદી આસામ રાજ્ય હેઠળ નાગરિક હોદ્દો ધરાવે છે અને બંધારણની અનુચ્છેદ-૩૧૧ (૨) ના રક્ષણ માટે હકદાર છે.આ નિષ્કર્ષની ચોકસાઈને આસામ રાજ્ય દ્વારા વિશેષ રજા દ્વારા આ અપીલમાં પડકારવામાં આવી છે.

આસામ ખીણમાં પ્રવર્તમાન મહેસૂલ એકત્ર કરવાની મૌઝાદારી પ્રણાલી હેઠળ, મોઝાનો મહેસૂલ ચાર્જ અને પ્રથમ વખતમાં તેની સમગ્ર આવકની જવાબદારી મૌઝાદાર પાસે રહે છે.મૌઝાદારને "મહેસૂલ ઠેકેદાર" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, જુઓ બેડેન-પાવેલ્સ લેન્ડ સિસ્ટમ્સ ઓફ બ્રિટીશ ઇન્ડિયા, વોલ્યુમ-૩, પાનું-૪૫૯.આસામ જમીન મહેસૂલ માર્ગદર્શિકા, છઠ્ઠી આવૃત્તિના પૃષ્ઠ-૫૬ અને ૫૭ પર મૌઝાદારી પ્રણાલીનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે.ફકરા ૧૧૫ થી ૧૫૯ અને ૧૬૭ (એ) માં પૃષ્ઠ ૨૦૩ થી ૨૧૫ અને ૨૧૭ થી ૨૨૨ પર દેખાતી કાર્યકારી સૂચનાઓ મૌઝાદારની પસંદગી, નિમણૂક અને બરતરફીની પદ્ધતિ, કાર્યાલયની ફરજો અને વેતન અને તેના દ્વારા રાખવા અને જાળવવા માટેના રજિસ્ટર આપે છે.મૌઝાદાર સામાન્ય રીતે તેના

મોજાનો પ્રભાવશાળી અને સમૃદ્ધ રહેવાસી છે.તેમની નિમણૂક અને બરતરફી ડેપ્યુટી કમિશનર દ્વારા કમિશનરની મંજૂરીને આધિન કરી શકાય છે અને ડેપ્યુટી કમિશનર દ્વારા તેમના પોતાના અધિકાર પર સસ્પેન્ડ કરી શકાય છે.મોજાદરનો ઉત્તરાધિકારી સામાન્ય રીતે તેના પરિવારના સભ્યોમાંથી પસંદ કરવામાં આવે છે.જો મૃતક મોજાદરનો યોગ્ય વારસદાર સગીર હોય, તો આ પદ તેના માટે ત્રણ વર્ષથી વધુ સમય માટે ખુલ્લું રાખી શકાય છે, આ દરમિયાન મોજાદરની ફરજો નિભાવવા માટે એક એજન્ટની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.દરેક મોજાદારને તેની નિમણૂક પહેલાં નિયત સ્વરૂપમાં લેખિત કરાર (કબુલિયાત) અમલમાં મૂકવો પડે છે.તેમણે ડેપ્યુટી કમિશનરને સંતોષ થાય તે રીતે સુરક્ષા પૂરી પાડવી પણ જરૂરી છે.

મોજાદાર એ એક જાહેર સેવક છે જેની પ્રાથમિક ફરજ જમીન મહેસૂલ અને અન્ય સરકારી લેણાં એકત્રિત કરવાની હોય છે, જેની વસૂલાત તેને સોંપવામાં આવે છે.તેઓ ચૂંટણી-કર, હાઉસ-ટેક્સ, તાઉઝી-બહારની આવક, ચરાઈ ફી અને જંગલની બાકી રકમની વસૂલાત માટે જવાબદાર છે.તે જમાબંદીમાં સમાવિષ્ટ જમીન મહેસૂલના તમામ હપ્તાઓ અને સ્થાનિક દરોની સંપૂર્ણ રકમ અને ઘર-કર, ચૂંટણી-કર અને ચરાઈ ફીની ચૂકવણીની તારીખના એક મહિનાની અંદર તિજોરીમાં ચૂકવવાનું કામ કરે છે.જમીન મહેસૂલના સંદર્ભમાં, તેમની ફરજો એકત્રીકરણ સુધી મર્યાદિત છે અને તેઓ તેની આકારણી,

જમીનની પતાવટ અને નકશા અથવા આકારણી કાગળોની તપાસ સાથે સંબંધિત નથી.

તેમની પર ગાંવબુરાઓ દ્વારા ફરજોની કામગીરીની દેખરેખ રાખવાની, ગંદી જમીન માટે અરજીઓ પ્રાપ્ત કરવાની, જે તેમને સ્વીકારવા માટે અધિકૃત છે અને તેમને યોગ્ય મહેસૂલ સત્તામંડળને અહેવાલ સાથે રજૂ કરવાની, સ્થાનિક તપાસ માટે વિશેષ આદેશ દ્વારા તેમને મોકલવામાં આવેલા કેસોનો અહેવાલ રજૂ કરવાની, આવકવેરાના મૂલ્યાંકનમાં જિલ્લા સત્તામંડળોને મદદ કરવાની, જ્યારે આમ નિર્દેશ આપવામાં આવે ત્યારે, સરકારી અથવા સ્થાનિક બોર્ડ ફેરી, મત્સ્યોદ્યોગ વગેરેના ભાડૂતો દ્વારા આપવામાં આવતી સુરક્ષાની પર્યાપ્તતા પર અહેવાલ આપવાની, પાકની સ્થિતિ, પુરુષો અથવા પશુઓમાં રોગચાળાનો ફેલાવો, જાનહાનિ અંગે સાપ્તાહિક અહેવાલ રજૂ કરવાની વિશેષ ફરજો સોંપવામાં આવે છે. જંગલી પ્રાણીઓ અને જંતુના જીવાતોના દેખાવને કારણે, નાગરિક સર્જનને મહત્વપૂર્ણ આંકડાઓનું માસિક વળતર સંકલિત કરીને સુપરત કરવું, સ્થાનિક નિરીક્ષણ દ્વારા ગોનબુરાઓના જન્મ અને મૃત્યુના અહેવાલોની તપાસ કરવી, બિનહરીફ થયેલા કિસ્સાઓમાં ક્ષેત્ર પરિવર્તન અને ક્ષેત્ર વિભાજનને અસર કરવી, ગ્રામ સંગઠન પ્રણાલી સાથે જોડાયેલા કોઈપણ કાર્યમાં સરકારને મદદ કરવી, વ્યક્તિઓને તેમના પશુઓને રસ્તા પર ભટકવા ન દેવા અથવા નુકસાન ન પહોંચાડવા ચેતવણી આપવી, રસ્તાની બાજુની જમીનો પર

અપરાધીઓ અને અતિક્રમણની જાણ કરવી અને વસૂલાતનું સામાહિક વળતર સુપરત કરવું.સામાન્ય રીતે, મૌઝાદારને તેના મૌઝાની અંદરની તમામ વહીવટી બાબતોમાં નાયબ કમિશનરના સહાયક તરીકે કામ કરવું જરૂરી છે, જ્યાં સુધી તેને આમ કરવા માટે બોલાવવામાં આવે.

પરિવર્તન અને અન્ય કાર્યો સાથે યોગ્ય રીતે વ્યવહાર કરવા માટે, મૌઝાદારને મંડળોના હાથમાં સમાધાનના કાગળો મફતમાં મળી શકે છે, અને મંડળોની ફરજ છે કે તેઓ તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી તપાસ દરમિયાન, જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે તેમની હાજરી આપે.મૌઝાદારને સંખ્યાબંધ સત્તાવાર રજિસ્ટર રાખવા અને જાળવવા જરૂરી છે, અને ખાતાઓ અને રજિસ્ટર રાખવાની વિગતો સૂચવવામાં આવે છે.મૌઝાદાર સામે ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કમિશનરની મંજૂરી જરૂરી છે. અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં, નાયબ કમિશનર તેના પર રૂ. ૨૦૦/- છે.

મૌઝાદારને સરકારી કચેરીઓ "સર્વિસ બેરિંગ" સાથેના તેમના પત્રવ્યવહારને સંબોધવાની મંજૂરી છે, અને સ્ટેશનરીની જોગવાઈ માટે એક નાનો વાર્ષિક ભથ્થું આપવામાં આવે છે.તે તેના કહેવા પર જારી કરવામાં આવેલી તમામ પ્રક્રિયાઓ પર પ્રક્રિયા ફીની ચુકવણી માટે જવાબદાર છે.મૌઝાદાર તરીકે તેમનું મહેનતાણું સામાન્ય રીતે તેમના દ્વારા એકત્ર કરાયેલ મહેસૂલ, સ્થાનિક દર

અને ચરાઈની બાકી રકમ પર કમિશન દ્વારા આપવામાં આવે છે, પરંતુ તેમને એક નિશ્ચિત પગાર પણ ચૂકવવામાં આવી શકે છે.

મૌઝાદારને આસામ જમીન અને મહેસૂલ નિયમન ૧૮૮૬ (નિયમન નં.૧/૧૮૮૬) ની કલમ-૬૯ હેઠળ જંગલોની જમી અને વેચાણની સત્તા સાથે રોકાણ કરી શકાય છે.નિયમનની કલમ-૧૨૪ હેઠળ મૌઝાદારની મહેસૂલ અધિકારી તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવે છે.આસામ ખીણના તમામ મૌઝાદાર અને સગીર મૌઝાદારોના કિસ્સામાં, તેમના સરબરાહકારોને પટેન સહાયક સમાધાન અધિકારીઓની નિમણૂક કરવામાં આવી છે અને બિનહરીફ થયેલા કેસોમાં કલમ-૫૩ (એ) હેઠળ નોંધણી કરવા અને નિયમનના પ્રકરણ-૬ હેઠળ મહેસૂલ ચૂકવતી વસાહતોના ભાગલા માટેની તમામ અરજીઓનો નિંકાલ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, જેમાં કોઈ વાંધો નથી.માર્ગદર્શિકાના પાન-૪૧,૪૪ અને ૪૫ પર નિયમનની કલમ-૧૨૪,૧૩૩ અને ૧૩૭ની કૂટનોટ્સ જુઓ.

એક મૌઝાદાર ચાના બગીચા અને અન્ય જમીનની મિલકતનો માલિક હોઈ શકે છે અને વેપાર અથવા રાજકારણમાં જોડાઈ શકે છે, પરંતુ જો તેનો કોઈ પણ બાહ્ય વ્યવસાય ગંભીરતાથી દખલ કરે છે.મૌઝાદાર તરીકેની તેમની પ્રાથમિક ફરજો સાથે, નાયબ કમિશનરે તેમને તેમના હોદ્દા પર જાળવી રાખવા

જોઈએ કે કેમ તે અંગે વિચારણા કરવી જરૂરી છે.

પ્રશ્ન એ છે કે શું મૌઝાદાર એ બંધારણની કલમ-૩૧૧ હેઠળ રાજ્ય હેઠળ નાગરિક હોદ્દો ધરાવતી વ્યક્તિ છે."પોસ્ટ" અને "સિવિલ પોસ્ટ" ની કોઈ ઔપચારિક વ્યાખ્યા નથી.બંધારણના ભાગ-૧૪ ના સેવા પ્રકરણમાં તેનો જે અર્થમાં ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે તે તેમના સંદર્ભ અને સેટિંગ દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે.કલમ-૩૧૦માં નાગરિક પદને સંરક્ષણ સાથે જોડાયેલા પદથી અલગ પાડવામાં આવ્યું છે; તે વહીવટીતંત્રની સંરક્ષણ બાજુથી અલગ નાગરિક પદ છે, જે સંઘ અથવા રાજ્ય હેઠળ નાગરિક ક્ષમતામાં રોજગાર છે. અનુચ્છેદ-૩૧૧ની સીમાંત નોંધો જુઓ. અનુચ્છેદ-૩૧૧માં, સંઘની સિવિલ સર્વિસ અથવા અખિલ ભારતીય સેવા અથવા રાજ્યની સિવિલ સર્વિસના સભ્યનો અલગથી ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, અને સિવિલ પોસ્ટનો અર્થ થાય છે નિયમિત સિવિલ સર્વિસની બહાર સંરક્ષણ સાથે જોડાયેલ ન હોય તેવી પોસ્ટ.પદ એ સેવા અથવા રોજગાર છે.રાજ્ય હેઠળ હોદ્દો ધરાવતી વ્યક્તિ એ રાજ્ય હેઠળ સેવા આપતી અથવા કાર્યરત વ્યક્તિ છે.કલમ-૩૦૯,૩૧૦ અને ૩૧૧ની સીમાંત નોંધો જુઓ.ભાગ-૧૪ અને પ્રકરણ-૧નું શીર્ષક અને ઉપશીર્ષક સેવાના તત્વ પર ભાર મૂકે છે.રાજ્ય અને તેના હેઠળ હોદ્દો ધરાવતી વ્યક્તિ વચ્ચે માલિક અને સેવકનો સંબંધ હોય છે.આ સંબંધનું અસ્તિત્વ આ પદના ધારકની પસંદગી અને નિમણૂક કરવાનો રાજ્યનો

અધિકાર, તેને સસ્પેન્ડ કરવાનો અને બરતરફ કરવાનો અધિકાર, તેના કામ કરવાની રીત અને પદ્ધતિને નિયંત્રિત કરવાનો અધિકાર અને તેના દ્વારા તેના વેતન અથવા મહેનતાણાની ચુકવણી દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે.માલિક અને નોકરનો સંબંધ અન્ય સંજોગો સાથે જોડાણમાં આ તમામ અથવા કેટલાક સંકેતોની હાજરી દ્વારા સ્થાપિત થઈ શકે છે અને તે દરેક કિસ્સામાં હકીકતનો પ્રશ્ન છે કે શું રાજ્ય અને કથિત ધારક વચ્ચે આવો સંબંધ છે કે કેમ.

કલમ-૩૦૯,૩૧૦ અને ૩૧૧ ના સંદર્ભમાં, એક પદ કાર્યાલયને સૂચવે છે.જે વ્યક્તિ રાજ્ય હેઠળ નાગરિક હોદ્દો ધરાવે છે તે રાજ્યના રાજ્યપાલની ખુશી દરમિયાન "હોદ્દો" ધરાવે છે, સિવાય કે બંધારણ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય.કલમ-૩૧૦ જુઓ.રાજ્ય હેઠળનું પદ એ એક કાર્યાલય અથવા પદ છે કે જેમાં રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં ફરજો જોડાયેલી હોય, એક કાર્યાલય અથવા પદ કે જેમાં વ્યક્તિની નિમણૂક કરવામાં આવે છે અને જે પદના ધારક સિવાય અને સ્વતંત્ર રીતે અસ્તિત્વમાં હોઈ શકે છે.કલમ ૩૧૦ (૨) એવી વિચારણા કરે છે કે કોઈ પદને નાબૂદ કરી શકાય છે-અને કોઈ પદ ધરાવતી વ્યક્તિએ તે પદ ખાલી કરવાની જરૂર પડી શકે છે, અને તે પદના ધારક સિવાય અસ્તિત્વમાં રહેલા પદના વિચાર પર ભાર મૂકે છે.નિમણૂક પહેલાં અથવા તેની સાથે એક પદ બનાવી શકાય છે.એક પદ એક રોજગાર છે, પરંતુ દરેક રોજગાર એક પદ નથી.કામચલાઉ મજૂર કોઈ પદનો ધારક નથી.રાજ્ય હેઠળનું પદ એટલે

રાજ્ય હેઠળનું પદ.રાજ્યનું વહીવટી નિયંત્રણ.રાજ્ય આ પદની રચના અથવા નાબૂદી કરી શકે છે અને આ પદ પર નિયુક્ત વ્યક્તિઓની સેવાની શરતોનું નિયમન કરી શકે છે.

આ સંદર્ભમાં જોવામાં આવે તો આસામ ખીણમાં એક મૌઝાદાર રાજ્ય હેઠળ નાગરિક હોદ્દો ધરાવે છે.રાજ્ય પાસે મૌઝાદારની પસંદગી અને નિમણૂક કરવાની સત્તા અને અધિકાર છે અને તેને સસ્પેન્ડ કરવાની અને બરતરફ કરવાની સત્તા છે.તેઓ નાયબ કમિશનરની દેખરેખ અને નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરતા ગૌણ જાહેર સેવક છે.તેને મહેનતાણું તરીકે તેના સંગ્રહ પર કમિશન મળે છે અને ક્યારેક પગાર પણ મળે છે.રાજ્ય અને તેની વચ્ચે માલિક અને સેવકનો સંબંધ છે.તે વહીવટની મહેસૂલ બાજુએ એક હોદ્દો ધરાવે છે, જેમાં રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં ચોક્કસ અને ભારે ફરજો જોડાયેલી હોય છે, એક હોદ્દો જે પદધારીના મૃત્યુ અથવા હકાલપટ્ટી પર ખાલી પડે છે અને જે ક્રમિક નિમણૂકો દ્વારા ભરવામાં આવે છે.તેઓ એક જવાબદાર અધિકારી છે જે સરકારની સોંપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરે છે.આસામ ખીણમાં મૌઝાદારોને મહેસૂલ અધિકારીઓ અને પદેન સહાયક સમાધાન અધિકારીઓ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે છે.મૂળરૂપે, મૌઝાદાર મહેસૂલ ખેડૂત અને સ્વતંત્ર ઠેકેદાર હોઈ શકે છે.પરંતુ તેમની ભરતી, રોજગાર અને કાર્યોની હાલની વ્યવસ્થાને ધ્યાનમાં રાખીને, તેઓ એક સેવક છે અને રાજ્ય હેઠળ નાગરિક હોદ્દાના ધારક છે.

રાજ્યના વકીલે એ હકીકત પર ભાર મૂક્યો હતો કે સામાન્ય રીતે મૌઝાદારને પગાર મળતો નથી.પરંતુ નિયમિત રીતે રચાયેલી સેવાઓની બહારની પોસ્ટમાં "પગારનો ચોક્કસ દર" હોવો જરૂરી નથી.મૌઝાદારનું પદ તેની સાથે સરકારી લેણાંની વસૂલાત પર કમિશન દ્વારા મહેનતાણું ધરાવે છે.વકીલે એ હકીકત પર ભાર મૂક્યો હતો કે મૌઝાદાર સંપૂર્ણ સમયનો કર્મચારી નથી.પરંતુ નિયમિત રીતે રચાયેલી સેવાઓની બહારની પોસ્ટ પાર્ટ-ટાઇમ રોજગાર હોઈ શકે છે. મૌઝાદારની સેવાની શરતો તેને અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

વેંકટ સ્વામી વિરુદ્ધ પોસ્ટ ઓફિસના સુપ્રિટેન્ડેન્ટ¹ કેસમાં, ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટે રોજગારની સંબંધિત શરતોને ધ્યાનમાં રાખીને ચુકાદો આપ્યો હતો કે કામચલાઉ વધારાની વિભાગીય શાખા પોસ્ટમાસ્ટર એ નાગરિક હોદ્દો ધરાવતી વ્યક્તિ નથી, પરંતુ તે કિસ્સામાં અવલોકન કે અંશકાલિક કર્મચારી નિયમિત રીતે રચાયેલી સેવાઓની બહાર નાગરિક હોદ્દો ધરાવતો ન હોઈ શકે તે ખૂબ વ્યાપક છે અને તેને સમર્થન આપી શકાતું નથી.શેર સિંહ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય² માં રાજસ્થાન ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે બીકાનેરના જમીન મહેસૂલ અધિનિયમ હેઠળ નિયુક્ત ચૌધરી અનુચ્છેદ-૩૧૧ના રક્ષણ માટે હકદાર

¹ એઆઈઆર-૧૯૫૭-ઓરિસ્સા-૧૧૨

² આઈએલઆર-(૧૯૫૬) ૬ - રાજસ્થાન - ૩૩૫, ૩૩૯-૩૪૦

નથી.કેસનો અહેવાલ ચૌધરીના કાર્યો અને તેની નોકરીને સંચાલિત કરતા નિયમો જાહેર કરતો નથી.બિંદુ નાથ વિરુદ્ધ આસામ રાજ્ય^૩માં, અદાલતને જાણવા મળ્યું કે અરજદારની ક્યારેય મૌઝાદારના પદ પર નિમણૂક કરવામાં આવી ન હતી, અને આ સંજોગોમાં અનુચ્છેદ-૩૧૧ના રક્ષણનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકતો નથી.અપીલ ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવે છે.

અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

³ એઆઈઆર – ૧૯૫૯ – આસામ – ૧૧૮